

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

II. Quo tempore Tetrapla, Hexapla, & Octapla concinnaverit, investigatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

A

CAPVT QVARTVM.

QVO ORDINE, QVIBVS TEMPORIBVS ORIGENIS LIBRI
LVCVBRATI SINT EXPLORATVR.

I. Variis Origenis *scriptioibus* suus ordo, sua tempora ex Eusebio assignantur. II. Quo tempore Tetrapla, Hexapla, & Octapla concinnaverit, investigatur. III. Notantur nonnulla circa ordinem ac tempus Exegeticon, ac Syntagmatum ipsius quorundam. IV. Distinguntur ejusdem Homiliae extemporales, & in otio elaboratae.

I. **S**I temporum effugisset injuriam liber ille Eusebij De vita Pamphili, in quem librorum Origenis indicem insererat, argumento huic quod persequimur magna lux accederet: quo quoniam caremus subsidio, quid in ipsius Historia nobis opis situm sit videamus. Hunc enim, ut in reliquis quae ad Origenem pertinent, ita haec etiam in parte ducenti praecipue spectabimus, in qua nobis proposuimus investigandum, quo ordine singuli Adamantij libri, quorum memoria superest, quibus temporibus fuerint lucubratum. Quae prior ergo ab eo celebratur Adamantij scriptio, ij sunt Commentarij in veteres Philosophos, qui diuturnitate temporis omnes interciderunt. Proxima commemorantur Scripturae sanctae interpretationes, quarum non contemnenda pars ad hanc diem servata est. Sacra volumina non longe post initia Alexandri commentarijs explicare cum cepisse reperio. Ac primum a Iohannis Evangelio auspiciatus est, in eumque priores quinque Tomos Alexandriae composuit; necnon in Genesim priores octo & Duodecim. Quinetiam viginti quinque priores Psalmos, & Ieremiae Threnos ibidem expositionibus illustravit; in hisque sese libros De resurrectione iam ante elaborasse significavit. Libros quoque *de* *resurrectione*, & *spiritu sancto*, antequam Alexandria excederet, composuit. Adepto Imperio Maximino, librum edidit De martyrio. Eo vero sublato, cum rerum potiretur Gordianus, in Iliam & Ezechielem commentatus est in Caesariensi secessu. Meminit praeterea Eusebius Epistolae ad Africanum, qua historiae Susanna fides & auctoritas propugnatur: tempus vero quo data ipsa est, non assignat. Refert illud Petavius ad annum Christi 222; quo anno Imperium cepisset Alexander; cur ita sentiret, neutiquam adscripsit. At cum Nicomediae scripta sit praesente Ambrosio, datam illam conjicio Imperium tenente Gordiano, annum aetatis agente Origene circiter quinquagesimum secundum, cum Caesarea Athenas profectus, Nicomediae Ambrosium obiter adiit. Postquam migravit Athenas, inchoatos in Ezechielem Commentarios ad umbilicum perduxit: Cantici vero Canticorum expositionem aggressus, lucubratis prioribus quinque libris, reliquos quinque Caesaream redux *E* absolvit. Anno Philippi tertio sexagenarium annum praetergressus Homiliae ex ore suo, dum concionaretur, à notariis excipi tum primum passus est. Vnde constat bonam earum partem, quae ad nostram aetatem transmissae sunt, non ab alio esse tempore repetendas. Homilia puta in Psalmum 82, cujus fragmentum ex Eusebio depromimus, adversus errorem Hellespitarum haec aetate exortum habita est. Hac ipsa tempestate Celsum libris octo consutavit; in Matthaei Evangelium, & Prophetas Duodecim commentarios concinnavit; plurimas etiam Epistolas ad Philippum Imperatorem, & ad conjugem ipsius Severam, aliosque complures dedit, quae sparsim in eo libro Eusebij suis temporibus assignantur.

II. Tetraplorum & Hexaplorum, quorum mentionem fecit Eusebius libr. 6. Histor. cap. 16. cui temporis adjungenda sit descriptio, statuere promptum non est. Factum id significare videtur Eusebius multo antequam Alexandria Origenes excessisset, tunc nimirum cum Ambrosium ad Christi fidem convertebat. Epiphanius autem Tyri lucubrata ea non semel asseveravit. Ego vero aliud rei huic tempus deputo, quando scilicet Christianos vexante Maximino Caesaream Cappadociae ad Firmilianum confugit Origenes. A Iuliana enim liberaliter exceptus & domo & Bibliotheca à Symmacho olim instructa, ad eam deinde hereditatis jure transmissa, nactus illic est Scripturae sacrae exemplaria, quibus usus fuerat Symmachus. Tum vero Codices ipsam confixisse inter se & conjunxisse probabile est: sed cum institutum opus per angustias temporis ibi absolvere non posset, supremam ipsi manum in otio Tyrio imposuisse. Non quod de iis cogitasse Origenem tum primum putem; sed Alexandriae fortasse prius animo informata, Caesarea Cappadociae in-

choata, Athenis & Casarea Stratonis affecta, ac Tyri demum arbitror fuisse perfecta. Ita A
 Eusebio conciliatur Epiphanius, quorum ille aliquam in concinnandis Hexaplis Alexan-
 dria operam ab Origene positam videtur significare; hic Tyri fuisse composita aperte
 docet; quod ita intelligendum est, non Tyri solum ea elaborasse Origenem, sed in iis
 etiam locis, in quibus octo & viginti ante mortem annis versatus est, quos Tyri trans-
 actos perperam Epiphanius credidit. Firmat nostram conjecturam quod ait Eusebius lib. 6.
 Hist. cap. 17, Symmachi interpretationem in Iuliana Bibliotheca Origenem reperisse.
 Nondum itaque Hexapla vel Tetrapla concinnaverat, quorum pars magna fuit Symmachi
 interpretatio. Eusebio itidem adstipulatur Epiphanius, scribens Har. 64. cap. 3, Orige-
 nem lucubrations suas in Scripturam, impulsu Ambrosij suscepas, ab Hexaplis fuisse
 auspicatum: τὸ ἀρχαῖον, inquit, ἀπὸ βασιλέως ἐπιλοποῦντο τοὺς συναγωγῶν τῶν ἐξ ἐπιλυσιῶν. At
 qui tunc temporis Alexandriae versabatur. Retorquebit argumentum aliquis, & dicit hoc
 tempore sex Interpretationes in unum colligere non potuisse Origenem, qui etiam tum
 Symmachi interpretatione, & editione Sexta careret. Respondeo Hexaplorum coagmenta-
 tionem mente praeformasse ipsum cum esset Alexandriae, non ipsa coagmentasse, cum
 nondum exemplaria haberet ad manum, sed iam inde ipsis investigandis operam dedisse.
 Itaque non dicit Epiphanius, συναγωγῶν, sed, ἐπιδομησὶς τοῦ συναγωγῶν.

Euseb. Hist.
 lib. 6. c. 6.

Perfecto Hexaplorum opere, ut studiosorum sumptibus & opera consulere Origenes,
 ad compingenda Tetrapla animum convertit. Eusebius: τὰ τῶν λειτουργῶν ἐκαστῶν ἡμῶν ἐπι-
 ληθῆσα κατὰ λῆξιν. ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ καὶ συρμῶν, καὶ Θεοδοτίων. Ἐκδοσὶν ὅμα τῆ τῶν ἐβδωμάδων
 ἐν τοῖς πῆρα τοῖς ἐπιδομησάσας. Exemplaria nobis Hexaplorum reliquit; cum praeterea Aquila, &
 Symmachi, & Theodotianae editionem, una cum illa Septuaginta Senum in Tetraplis seorsum digessisset.
 Idem manifeste tradit Zonaras in Severo. Iam ante autem vel utraque, vel utraque com-
 pegerat Origenes, quam Commentaria scripsisset in Matthaum; in quorum Tomo 15. pag.
 381. se varias Scripturae Editiones contulisse, & obelis ac asteriscis notasse tradit.

III. Has Origenis scriptiones recenset, suisque adjungit temporibus Eusebius. Nos
 praeterea ex ipso Adamantio nonnulla collegimus, unde aliarum quarumdam lucubrati-
 onum ordo ac tempus aestimari possint. Scripsisse Origenem Commentarios in Genesim,
 antequam libros ἀρχαῖον componeret, & ex Eusebio intelligitur, & multo magis ex Ori-
 gene ipso, qui libro 1. ἀρχαῖον. cap. 3. & libr. 2. cap. 3. istos citat Commentarios. Idem
 tamen libro 1. cap. 2. haec habet: Puto ergo posse priori quidem exemplo aptari cum qui ad imagi-
 nem & similitudinem Dei factus est homo, de quo diligentius, fervente Deo, cum locum ipsum in Ge-
 nesi exponere experimus, videbimus. Quid ergo? an haec à librariis, an ab Interprete vitata di-
 cemus? an alia quadam in Genesim meditata fuisse fingemus Origenem, cum haec scri-
 beret? Equidem haereo. Ex libro quoque De oratione cognoscimus scriptum hunc esse
 editis jam Commentariis in Genesim. Expositionum in Exodum, in Leviticum, & in Nu-
 meros nulla in sexto Eusebianae Historiae memoria: eas esse vetustiores decem Volumini-
 bus Commentariorum in Canticum Canticorum haec Origenis patefaciunt verba ex Hom-
 il. 1. in Cantic. De quo plenius in libro Levitico, prout Dominus dare dignatus est, exposuimus. &
 ista è Prologo: Sed quomodo differant à sanctis Sancta sanctorum in Exodo, & quomodo differant
 opera ab operibus operum in Numerorum libro, tractantibus, prout potuimus, dictum est à nobis. Quo
 tempore autem Canticum explanaverit mox viderimus. Expositiones in Leviticum lau-
 dat iterum Origenes libr. 9. in Epist. ad Rom. cum ait: De quibus singulis cum in librum Levi-
 ticum aliqua diceremus, pro viribus explanare tentavimus. An vero Commentarij in Exodum, in
 Leviticum, & in Numeros his signentur, an Homiliae, non satis apparet. De enarrationi-
 bus Deuteronomij alium apud Eusebium silentium. Recentiores illas esse reperio poste-
 rioribus Tomis in Iohannem: sic enim scribit Origenes Tomo 32. in Iohann. super Deu-
 teronomij cap. 2. vers. 30. ἀλλὰ τὰ ἀρχαῖα οὗτου, οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς τοῦ δευτερονόμου ἐπι-
 ληθῆσα ἀρ. Posterioribus autem in Iohannem Tomis suum mox tempus praefinemus. At ve-
 rustiores fuerunt enarrationes illae Deuteronomij Homiliae in Lucam: de ijs quippe sic
 Origenes Homil. 8. in Luc. Memini quondam Deuteronomium differrentem, dixisse me, &c. quae F
 non aliud expositionis genus, quam Homileticum videntur indicare.

Bar. Ann.
 208. cap. 1.

Observatum est Eusebio Commentarios in viginti quinque priores Psalmos Alexan-
 driae degentem Adamantium edidisse. Ipse vero Origenes Tomo 1. Commentar. in Epist.
 ad Rom. futurum pollicetur, ut Psalmum 57. aliquando enaret: & libro tamen quarto
 in eandem Epistolam, Psalmos sese interpretatum fuisse declarat: sed hic fortasse Tomos
 intelligit illic Homiliae vel Scholia. At Homilia 15. in Iosue explicasse se significat Psalmum
 centesimum; & Homilia 13. in Levitic. meminit expositionis suae in Psalmum 118.
 Hieronymus in Prooemio Commentariorum suorum in Abdiam scribit expositionem
 Origenis in Canticum, factum esse juvenilis aetatis. Hieronymum secutus Baronius factum
 id putat anno Christi 208. quo tempore vigesimum tertium aetatis annum agebat Ada-